

1. Kakšna je družbena vloga kulture?

Kultura je odraz ideologije, ki je v družbi prevladujoča. Vladajoča ideologija pa je ideologija vladajočega razreda. Naš cilj je, da kultura postane izraz delovnih ljudi, ne vladajoče ideologije, ki ga tlači. Podatki namreč kažejo, da je kultura danes vse manj dostopna, vse bolj zaprta, vse bolj zaprta in da imajo v njej priložnost ustvarjati le tisti, ki jim socioekonomsko ozadje in veze omogočajo vztrajati v kronično podplačanem kulturnem sektorju ne glede na kakovost njihovega dela, vrata pa so realno zaprta marsikomu, ki bi s podpornim okoljem ter dostopom do prostorov za ustvarjanje in vajo konkuriral na svetovnem nivoju. Tako se v ustvarjanju vedno bolj izražajo le vprašanja določenih privilegiranih sredin, ki reflektirajo njihova življenja ter vedno bolj izključujejo delavsko perspektivo. Kultura mora znova postati dostopna vsem ljudem, ne glede na njihov socio-ekonomski status. To je ključno vodilo kulturnih politik Mi, socialisti!

2. Kakšno naj bo financiranje in upravljanje kulturnega sistema?

Vprašanje financiranja kulturno-ustvarjalnega sektorja se začne pri vprašanju razporejanja celotnega državnega (in evropskega) proračuna. Drvenje v militarizacijo, pospešno oboroževanje, enormna proračunska sredstva namenjena za financiranje Nato pakta ... so največja grožnja ne le financiranju javnih kulturnih sistemov, ampak tudi vseh drugih javnih sistemov, ki jih naša družba nujno potrebuje. Mi, socialisti! zato, da te sisteme ne le obvarujemo pred rezi, ampak, da jih tudi okrepimo, napovedujemo izstop iz NATOpakta in vzpostavitvi intenzivnega sodelovanja s Kitajsko in državami globalnega juga.

Slovenija je v letu 2025 za kulturo namenila približno 1,6 % državnega proračuna. Zaskrbljujoče je, da se ta denar še vedno pretežno namenja za betoniranje prostorov za občinstva, namesto za financiranje dejanske produkcije in plačila delavcev v kulturi. Mi, socialisti! bi delež državnega proračuna v obdobju štirih let postopoma dvignili na 2,0 %, ob tem pa podrobno revidirali in ustrezno prilagodili deleže, ki se namenjujejo vlaganju v infrastrukturo in v ustvarjalno produkcijo v prid slednje.

3. Ocena pogojev dela v kulturno-ustvarjalnem sektorju?

V tem mandatu so sindikati ZASUK, Glosa in SVIZ izborili t.i. Zasukovo minimalko, torej minimalno nujno plačilo za vse zunanje izvajalce (ne zgolj za samostojne delavce v kulturi). To je velika sindikalna zmaga združenih prekarnih delavcev, ki ustavlja tridesetletno izkoriščanje ustvarjalcev za delo za minimalno plačilo ali zelo razširjeno prakso med direktorji javnih kulturnih institucij - delo za reference brez plačila. Zaradi tega poslovnega modela zastojkarstva so bili delavci desetletja potisnjeni v stisko.

Kljub tej zmagi pa v pogovorih s sindikati ugotavljamo, da se direktorji javnih zavodov, agencij in skladov implementaciji Zasukove minimalke upirajo in iščejo obvođe, ki pa so seveda nelegalni. Potrebno je okrepiti nadzor nad izvajanjem Zasukove minimalke in vzpostaviti mehanizme, ki ažurno nadzorujejo izvajanje plačil po črki zakona, uvesti je potrebno učinkovite sankcije za kršitelje in v sistem vgraditi močnejšo in neposredno vlogo sindikatov kulturnega sektorja.

Čeprav so v tem mandatu za samostojne delavce v kulturi uvedli drsni cenzus, ki omogoča uveljavljanje plačila do prispevkov za socialno varnost tudi ob preseganju cenzusa, pa to ni dovolj. Problem, ki vztraja in z naraščajočo draginjo postaja vse bolj pereč, je višina cenzusa. Cenzus je postavljen univerzalno in pri tem ne razlikuje med

različnimi konteksti, v katerih živijo in ustvarjajo samostojni delavci, kot npr. da morajo s prihodki preživljati tudi druge družinske člane, plačati najemnino, s tem denarjem plačevati tudi prostor za delo in opremo in vse ostalo. Smiselno je preučiti ustreznost izračunov višine cenusa v povezavi s povišanimi življenjskimi in produkcijskimi stroški ter skladno s tem načrtovati ustrezne rešitve, ki ne izključujejo uvedbe različnih cenusov glede na bivanjske in produkcijske pogoje delavcev.

Kriteriji za vpis v register samostojnih delavcev v kulturi so se v tem mandatu posodobili, kar pozdravljamo. Kljub temu pa je še vedno prisoten problem, da je pri podelitvi statusa pomemben faktor presoje vrhunskosti predložitev uglednih nagrad. Kriterij nagrajenosti je diskriminatoren, saj so med posameznimi podpodročji kulturno-ustvarjalnega sektorja izrazite razlike. Nekatera področja in poklici, za kakovostno in celovito produkcijo ključni, so slabše vidni in zato manj pogosto nagrajeni, med delavci pa zato prihaja do neenakih pogojev pri kandidiranju za status.

Dodaten problem, na katerega je z raziskavo v preteklosti opozorila Asociacija, pa je, da so moški nagrajeni veliko pogosteje kot ženske. Potrebno je reformirati vstopne kriterije za nagrade, ki se upoštevajo za podeljevanje statusa, da se izenači vidne in manj vidne poklice ter upoštevale nagrade, ki uravnoteženo nagrajujejo ženske in moške.

Naslednji pomemben vidik zagotavljanja večje socialne in ekonomske varnosti izhaja iz izsledkov zadnje Poligonove raziskave o življenju in delu kulturno-ustvarjalnih delavcev, ki med drugim izpostavlja še en pereč problem: nedisciplino javnih kulturnih institucij pri plačevanju opravljenega dela in zamude občinskih in državnih razpisov pri objavah razpisov in pri objavi rezultatov. Razpisi bi morali biti objavljeni v dogovorjenih roki, ki jim sledi tudi objava rezultatov v napovedanih rokih. To bi prispevalo k urejenosti življenja in dela samostojnih delavcev v kulturi, da lahko načrtujejo svoje

delo, prihodke in izdatke. Javne institucije, ki zamujajo z izplačili, je potrebno sankcionirati - ne pa, da ravno javne institucije, ki delujejo z javnim denarjem, zvrčajo celo delovanja na prekarne ustvarjalce.

4. Ocena infrastrukture v kulturno-ustvarjalnem sektorju?

Med ministromanjem Aste Vrečko se je med kulturnimi delavci udomačilo preimenovanje ministrstva za kulturo v ministrstvo za infrastrukturo. Ogromna količina sredstev je odšla v prenovo gradov, muzejev in galerij, torej primarno prostorov za občinstva, ne za kulturno-ustvarjalne delavce. Za pasivno, potrošniško sprejemanje kulturnega kanona, ne pa za aktivno sodelovanje in ustvarjanje, kar naj bi umetnost bila: sredstvo gibanja za naša življenja.

Mi, socialisti! bi, prav nasprotno, prednostno vlagali v produkcijske prostore ali, če želite, v ljudi in aktivno soustvarjanje. Večino kulturno-ustvarjalne produkcije je skoncentrirane v mestih, ki pa ne postajajo le zelo draga za bivanje, ampak tudi za ustvarjanje. Produkcijskih prostorov kronično primanjkuje, v tem mandatu se ni, kljub pozivom kulturno-ustvarjalnih delavcev, odprl niti en skupnostni prostor, ki bi omogočil stalno produkcijsko podporo zunanjim izvajalcem. Delavci ustvarjajo v strahovito slabih pogojih: v svojih stanovanjih, sobah, ki jih najemajo, pogosto brez primerne opreme, v nekaterih panogah delajo celo v pogojih, ki so nevarni za zdravje.

Mi, socialisti! opozarjamo na pospešene procese gentifikacije, ki ne le odstranjujejo cenovno dostopna in primerna bivališča, ampak pospešeno krčijo prostor za neodvisne prostore ustvarjalne produkcije. Investicije v infrastrukturo je potrebno primarno usmeriti v izgradnjo novih produkcijskih prostorov za neodvisno ustvarjalno produkcijo. Ta pa - za razliko od centra ROG - ne smejo nastajati na način, da kanibalizirajo že obstoječe skupnostne in alternativne prostore.

Mi, socialisti!

info@misocialisti.si

misocialisti.si

Le kaj bo razstavljeno in predstavljeno v vseh teh na novo obnovljenih in zgrajenih javnih kulturnih institucijah, če umetniki nimajo prostorov za produkcijo umetniških del?